

Ob jubileju Nataše Golob

Težko je napisati kaj tehtnejšega ob obsežnem zborniku *Litterae pictae*, ki je izšel v čast sedemdesetletnice prof. ddr. Nataše Golob v založbi Filozofske fakultete. Njen dolgoletni kolega prof. dr. Tine Germ je natančno in sistematično orisal njeno strokovno delo. Na tem mestu bi bilo popolnoma odveč ponavljati vsa dejstva iz njene izjemno bogate bibliografije, naštevati številne knjige, članke, udeležbe na domačih in mednarodnih simpozijih, razstave, oddaje in še in še. Preveč se je nabralo v dosedanjem življenju in pisanju Nataše Golob strokovno pomembnega, da bi na kratko izpostavljali vsak delček. Pa vendar bom moral ponovno omeniti vsaj del tistega opusa, pri katerem sva se z Natašo praktično srečevala ob vsakdanjem delu v Rokopisni zbirki Narodne in univerzitetne knjižnice, ki je največje hranilišče srednjeveškega gradiva v Sloveniji. V priročni knjižnici naše zbirke zavzema jo pri preučevanju srednjeveškega gradiva eno najodličnejših mest ravno številne publikacije izpod njenega peresa. Knjige, katalogi in članki, ki so postali naši stalni in zanesljivi delovni pripomočki in nam pomagajo razsvetliti zgodovinski čas in prostor na naših tleh. Srednji vek v veliki meri ravno po zaslugi Nataše Golob nima več slabšalne oznake mračnega nazadnjaštva, pač pa je postal zanimivosti polno obdobje ter logičen člen v razvoju enotne evropske pisne kulture in umetnosti.

Zanimivo, da se je njena pot objavljanja začela v literarnem glasilu: prve pesmi je objavila v reviji Mentor. Morda ravno zato njeno pisanje v strokovni literaturi kljub strogo znanstveni vsebini še danes odlikujeta slikovita in subtilna uporaba jezika, ki se mu je zapisala že v mladosti. Lepoto slovenskega jezika je hkrati s strokovno terminologijo pilila tudi v številnih prevodih umetnostnih monografij.

Tematika srednjeveških rokopisov je bila po temeljni študiji *Srednjeveški rokopisi v Sloveniji*, ki sta jo že daljnega leta 1931 izdala Milko Kos in France Stelè, dolgo zapostavljena. A, kot se zaveda tudi Nataša, je znanost živo področje, nove raziskave so postale temelj novih spoznanj. Prav Nataša Golob je po dolgih desetletjih s potrebnim entuziazmom in novim znanstvenim pristopom vstopila v svet srednjeveške pismenosti in ga ponovno aktualizirala tudi – in še posebej – z vidika umetnostne zgodovine. Ta zahtevna tematika, ki temelji na konkretnem delu z zgodovinskimi viri, ne le na teoretični spekulaciji, terja multidisciplinarni pristop: poleg osnovnega poznavanja zgodovinskega obdobja, zahodne umetnosti in duhovnosti je potrebno še temeljito znanje latinskega jezika ter srednjeveške-

mu času imanentnega razvoja srednjeveških abreviatur, paleografije, ikonografije, kodikologije...

Pri prvih objavah do doktorata na temo poslikanih lesenih stropov se je gibala pretežno na področju umetnostne ikonografije. Leta 1988 je v pomembni mednarodni specializirani reviji *Codices manuscripti* prvič objavila članek na temo stiških kodeksov. Nadaljnje raziskave teh znamenitih rokopisov iz 12. stoletja je publicirala v več člankih po različnih znanstvenih revijah in samostojno v zbirki *Monumenta Slovenica*. Leta 1994 je v Narodni galeriji pripravila razstavo *Stiški rokopisi* iz 12. stoletja z obsežnim katalogom, vrh pa nedvomno predstavlja znanstvena monografija v angleškem jeziku *Twelfth-century Cistercian manuscripts: the Sitticum collection*, ki je leta 1996 izšla v sodelovanju z ugledno založbo *H. Miller Publishers* v Londonu. V nadaljevanju je raziskave razširila tudi na gradivo iz drugih srednjeveških nahajališč na naših tleh: sledile so študije na temo pisnih spomenikov iz samostanov v Žičah, Jurkloštru, Bistri, Kostanjevici... Sledili sta veliki razstavi v osrednjem razstavišču Narodne galerije: *Srednjeveški rokopisi iz Žičke kartuzije* (2006) in razstava *Manuscripta* (2010) na kateri je predstavila kodekse iz Rokopisne zbirke Narodne in univerzitetne knjižnice. Obe razstavi sta spremljala odlična in izčrpna kataloga. Napisala je prispevke in gesla za številne domače in tuje leksikone in enciklopedije: kot mednarodno uveljavljena strokovnjakinja tudi za ugledni mednarodni *Allgemeines Künstlerlexikon in Lexikon des Mittelalters*. S svojimi študijami je sodelovala v cenjenih zbornikih akademske založbe s področja humanistike Brepols. Nataša Golob je članica več mednarodnih društev in komitejev, med drugim je organizirala v Ljubljani kongres krovne organizacije raziskovalcev srednjeveških rokopisov *Comité international de paléographie latine*. Predavala je na znanstvenih srečanjih in na univerzah po Evropi in Ameriki.

Posebej dragocene so bile njene raziskave srednjeveških rokopisov slovenske provenience, ki jih danes iz različnih zgodovinskih razlogov hranijo različne institucije v tujini. Zavidljivo število na novo odkritih rokopisov priča o bogastvu tedanje duhovne kulture pri nas. Popisi, ki jih je pripravila kot rezultat natančnega, skoraj detektivskega iskanja, nazorno kažejo, da je bilo naše ozemlje, čeprav na obrobju zahodnega prostora, vendarle popolnoma organski del evropske srednjeveške civilizacije. Sodelovala je pri odmevnem projektu popisovanja srednjeveških rokopisov v sodelovanju s *Kommission für Schrift-und Buchwesen des Mittelalters* z dunajske akademije. V imenu Narodne in univerzitetne knjižnice moram na tem mestu nujno izpostaviti njeno strokovno prijateljstvo s priznanim medievistom dr. Franzem Lacknerjem, ki je bil na njeno pobudo redni gost naše hiše ob številnih študijskih obiskih. Njune skupne raziskave so bistveno pripomogle k temu, da so

Nataša Golob (foto: Igor Zaplatil)

natančni kodikološki popisi naših srednjeveških kodeksov živo prisotni tudi v mednarodnem prostoru. Najdemo jih shranjene na spletni strani dunajske akademije, kjer so na voljo zainteresiranim strokovnjakom. Pogosto se dogaja, da raziskovalci iz tujine citirajo ravno ta podatkovni vir, ko potrebujejo informacije o naših rokopisih. Poleg številnih razstav srednjeveškega gradiva, ki jih je avtorsko postavila v različnih muzejih in razstaviščih po Sloveniji, je s svojim obsežnim znanjem vedno rada pomagala in sodelovala s svojimi prispevki pri razstavah kolegov iz Narodnega muzeja, Narodne in univerzitetne knjižnice, Nadškofijskih arhivov v Ljubljani in Mariboru, Arhiva Republike Slovenije ter še na številnih drugih razstavah. Nataša Golob se pri strokovnem delu nikoli ni omejila le na vsebinski del in kodikološki popis, vedno jo je zanimala knjiga kot celota, kot umetniški objekt. Posebej se je posvetila tudi fizični podobi kodeksov, njihovim sestavnim elementom in vezavi. Izredno plodna vez je v tem oziru nastala s kolegico dr. Jedert Vodopivec iz Arhiva Republike Slovenije, saj sta na podlagi preučevanja materialnega stanja srednjeveških rokopisov skupaj začeli postavljati nove standarde na področju hranjenja, restavriranja in konzerviranja te dragocene pisne kulturne dediščine.

Še tako popolno strokovno delo pa nikoli ne more biti le rezultat enostavnega poznavanja gradiva in znanstvenega aparata, temveč nujno temelji v ljubezni do

tematike, ljubezni do naše intelektualne preteklosti in končno do posredovanja teh vsebin ljudem. Nataša Golob kljub ogromni količini časa, preživetega ob študiju v knjižnicah, arhivih ter ob procesu pisanja pred računalnikom v svoji sobi, vendarle ni samo kabinetni tip znanstvenice. Vedno si je s potrebno osebno zavzetostjo, lahko rečemo kar poslanstvom, s katerim redno očara poslušalce, prizadevala popularizirati obdobje srednjega veka: s predavanji, vodstvi po razstavah, nastopi v medijih. Zaveda se, da znanje o preteklosti vodi v intelektualno prihodnost, zato se je poleg profesure na Filozofski fakulteti posebej posvetila tudi izobraževanju mladim, saj je avtorica številnih učbenikov za predmet umetnostna zgodovina. Še mlajši starostni skupini je želela približati srednji vek s poljudno-znanstvenimi knjigami *Srednjeveški rokopisi*. Stavbarnice (1992), *O srednjeveških igrah in smehu* (1995), ter z orisom svetovne zgodovine pismenosti *Palimpsesti ali igra za dva in zbor* (2003).

Objavljena bibliografija v zborniku se zaključuje z letom 2015, vendar je od takrat nastalo še veliko novega. Nedavno je izšla knjiga *Srednjeveški in renesančni rokopisi: materiali, strukture, predstavitve*, ki je pomemben praktični priročnik za delo s srednjeveškimi rokopisi, namenjen tako raziskovalcem kot varuhom gradiva v knjižnicah in arhivih. Razkošno ilustrirana monografija *S črnilom in zlatom* širšemu ljubiteljskemu krogu bibliofilov predstavlja bogastvo našega starega knjižnega zaklada na poljuden način, a nikoli na račun znanstvenega pristopa. Razstava in spremljajoči katalog *Črna umetnost v barvah* pomenita pomemben premik in razširitev raziskav umetnosti knjižnega slikarstva tudi v čas, ki ga že označuje pojav tiskarstva v srednjeveški pisni kulturi. Podobna spoznanja prinaša še trajajoča razstava o mariborskih srednjeveških knjižnih zakladih *Na pergamentu in papirju*.

Ars longa, vita brevis je citat, morda kar osebni motto, ki sem ga v letih sodelovanja pogosto slišal od Nataše Golob. Ne bi mogel biti bolje izbran tudi za priložnost ob njeni obletnici. Pot, zavezana poslanstvu o umetnosti, se nadaljuje. V življenju duha zgodovina ni pomembna: pretekli čas se neprestano meša s sedanjostjo in prihodnostjo, spoznanja od včeraj so most do prihodnjega znanja. Podprta z novimi spoznanji raste tudi njena ustvarjalna moč. Čeprav po upokojitvi razbremenjena pedagoškega poklica, ne vem, če je bila že kdaj vpeta v toliko novih projektov, načrtov, zdi se, kot da širok obseg njenega znanja, ki se mu lahko le spoštljivo čudimo, samo še pogloblja njeno radovednost in jo neprestano žene v vedno nove načrte in raziskave. Pripravlja se na monumentalno nalogo sodobnega kodikološkega popisa vsega ohranjenega srednjeveškega gradiva iz inštitucij po celi Sloveniji, ki bo vključeval tudi rokopisne fragmente, ohranjene delce knjig, ki pa vendarle pričajo o bogastvu srednjeveške knjižne kulture. V ta namen si je že rezervirala stalno mesto v čitalnici naše Rokopisne zbirke. Dobrodošla!

Obseg dejavnosti slavljenke, po logiki slavlilnega spisa označuje določeno črto v času, vendar pa z opisom dosedanjega dela ne more biti izčrpan. Iskreno se veselimo njenih nadaljnjih raziskav in ji še naprej želimo obilo ustvarjalnega navdiha in življenjske energije.

MARIJAN RUPERT